

BÜYÜK EĞİTİM MİTINGİ

(20 ŞUBAT 1963)

“AYAZDA SICAK ADIMLARLA YÜRÜYEN
EĞİTİMCİLERİN ANISINA”

Ismail Aydın

ismailaydin36@gmail.com

BAŞKAN M. ŞÜKRÜ KOÇ KONUŞUYOR
(Eğitim tarihimizin ilk büyük mitingi böyle başladı.)

Osmanlı dönemi öğretmen örgütlenmesi 1906 yılına dek uzanır. Savaş ve ardından gelen Takrir-i Sükûn dönemlerinde öğretmen dernekleri kapatılmaz ama miting, yürüyüş, boykot, grev gibi ses duyurma ve hak arama eylemleri yasaktır. Yöresel öğretmen dernekleri 1948’de Öğretmen Yardımlaşma Dernekleri Birliği, 1949’da ise Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF) olarak sahneye çıktılar.

27 Mayıs 1960 Askeri darbesi gerçekleştirilmiş ve 1961 Anayasası yürürlüğe girmiştir.

Bu gelişmelerden sonra çeşitli toplum kesimleri taleplerini dile getirmek üzere miting ve yürüyüşler yapmaya başlayacaklardır.

1 Ocak 1962’de İstanbul Saraçhane’de “Büyük İşçi Mitingi” düzenlenmiştir¹ Cumhuriyetin

¹ Cumhuriyet Gazetesi; 1 Ocak 1962
Hürriyet Gazetesi; 1 Ocak 1962

manşetten verdiği habere göre “mitinge 100 bin işçi iştirak etmiş, Türk işçisi olgunluk imtihanından başarıyla çıkmış ve endişeleri boşa çıkarmıştır.”

10 Ocak, 1962’de gençlik İstanbul’da “Bozgunculara, Komünistlere ve Gericilere Karşı SON İHTAR MİTINGİ” ni düzenlemiş, “Ata’ya bağlılık andı” içen göstericiler bazı gerici gazetelerin bürolarını da ateşe vermişlerdi.²

14 Ocak 1962 tarihinde ise Ankara’da gençlik, olaylı “Komünizmi ve Gericiliği Tel’in Mitingi” düzenlemiş ve orduevini basmak istemişlerdir.³

24 Ocak 1962’de bu kez Tekniker Okulları öğrencileri ve mezunları kendilerine yüksekokul statüsü tanınması için Ankara’da bir yürüyüş düzenlemişlerdi. (Bu yürüyüşe Eleştirel Pedagoji’nin 53-54. Sayısındaki yazımda detaylı olarak yer verilmişti)⁴

Türkiye öğretmenleri, seslerini duyurmak ve öğretmenlere yönelik iftiralara karşı ilk yürüyüşünü 14 Şubat 1962’de gerçekleştirdi. Bu yürüyüşe yüzlerce öğretmen katıldı. (Bu yürüyüşü de Eleştirel Pedagoji dergisinin geçmiş sayılarında “Kırıkkale Öğretmenlerinin Yürüyüşü” başlığı ile ele almıştım.)⁵

Öğretmenlerin örgütleriyle kitlesel olarak binlerce eğitim emekçisiyle gerçekleştirdiği ilk miting ve yürüyüş, 20 Şubat 1963 tarihinde Ankara’da düzenledikleri “Büyük Eğitim Mitingi” dir.

Bu mitingden önce neler yaşandı? Ne gibi hazırlıklar yapıldı bakmakta yarar var.

TÖDMF, Başbakan İsmet İnönü’ye bir mektup sunar. Bu mektup aslında bir tür “hükümete muhtıra”dır. Muhtıradan özetle şu görüşlere yer verilmektedir:

“(…) T.Ö.D.M.F. Olarak şu kanıdayız ki, 15 yıllık planın strateji ve hedeflerinin gerçekleşmesini sağlayacak bir eğitim plânlaması yapılmamıştır. Bu günkü eğitim düzenimiz, kuruluşu, amaç ve hedefleri, metot ve araçlarıyla ve bilhassa bu düzeni yürütmekle görevli Bakanlık teşkilatıyla, ulusça kalkınma hedefi olarak

tespit olunmakta bulunan noktaya götürücü değildir.

Milli Eğitim Şurasınca kabul olunan ıslahat tedbirleri iyi olmakla beraber, bulunan çareler gerçekçi değildir. (...) Eğitim sistemi ve politikamız, kalkınma çabalarına ayak uyduramamaktadır. Aynı zamanda Anayasanın istediği şekilde ve mecbur tuttuğu ölçüde ilköğretimi dahi yüzde yüz sağlamaktan da uzaktır. Nitekim halen dahi köylerdeki okuma çağındaki çocuklarımızın 2 milyonu okuldan uzaktır. TÖDMF olarak reform ihtiyacımızı böylece kaydettikten sonra bunun hedef ve metotlarını hızla bulacak, enerjik, gerçekçi ve milli güce uygun bir eğitim ve organizasyonun zarureti ni belirtmek isteriz. (...) Milli Eğitim bakanlığı 90 bin öğretmenin güvenini kaybetmiştir. (...) Atatürk devrimlerinin yayıcısı, koruyucusu ve Batı uygarlığının savunucusu olan öğretmen kitlemiz ile Bakanlık Merkez Teşkilatında köprübaşlarını tutmuş bir kısmı çıkarıcı, tembel ve gerici idareciler arasındaki mesafe kapanmalı, çalışanla çalıştıran arasındaki ülkü birliğine dayanan münasebetler kurulmalıdır. (20 Temmuz 1962)”

TÖDMF, bu muhtırasından sonra Genel Başkan ve Aydın milletvekili M. Şükrü Koç başkanlığındaki bir heyetle Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel’i ziyaret etmiş ve sorunları aktarmıştır. Cemal Gürsel’de “Bütün görüşlerinize ve şikâyetlerinize aynen katılıyorum” demiştir.

Tabandan gelen bir baskı da vardır. Sorunlarımızı duyurmak için bir yürüyüş yapılıns diye. Federasyon yönetimi bu taleplere kayıtsız kalmaz. Yönetim ve Temsilciler Kurulu Ankara’da toplanır. Toplantıdan sonra yapılan yazılı açıklamada şunların altı çizilir:

“Federasyonumuza bağlı 320 derneği temsil eden Yönetim Kurulu ve Temsilciler birlikte olağanüstü bir toplantı yapmıştır. Bu toplantının başlıca konusu son yıl içinde öğretmenlere vaki olan fiili saldırılar karşısında alınacak tedbirler, bu gün yüzde 75’i 400 liranın altında ücret almakta ve geçim sıkıntısından ötürü ekonomik güçlüklerle baş başa bulunan üyelerimizin durumunu düzeltici önlemlerin alınmasını müzakere etmektir. (...)”

Toplantı sonunda, aşırı sağ ve soldan gelecek

² Milliyet Gazetesi; 11 Ocak 1962

³ Milliyet Gazetesi; 14 Ocak 1962

⁴ Eleştirel Pedagoji Sayı 53-54

⁵ Eleştirel Pedagoji; sayı 42

bütün tehlikelere karşı Türk öğretmenlerinin uyanık olduğu bir kez daha belirtilmiştir. Sağlı sollu, taşlı sopalı, tabancalı bütün saldırıları protesto etmek, Türk eğitim sistemini islah etmek konusunda geciken Milli Eğitim Bakanlığı'nı uyarmak, açlıkla karşı karşıya bulunan öğretmenlerin geçim durumlarını düzeltici tedbirleri almamakta direnen Hükümeti ikaz etmek..."

Ve 17 Ocak 1963'te toplanan Yönetim ve Temsilciler Kurulu 94 nolu kararıyla Ankara'da miting ve yürüyüş yapılması kararını alır. Miting ve yürüyüşün amacının;

- 1- Öğretmenlere yapılan saldırıların takbih edilmesi
- 2- Öğretmenlerin geçim durumlarının düzeltilmesi
- 3- Öğretmenin ve öğretmenlik mesleğinin itibarını yaralayan tutumlardan doğacak kötü sonuçlara ilgililerin dikkatinin çekilmesi

olduğu açıklanır. (Bu bildirin altında Türkiye'deki öğretmenlerin gelirleriyle bazı ülke öğretmenlerin yıllık gelirleri karşılaştırılmıştır. Tarihi bir belge olduğu için buraya aktarmayı uygun gördük Yeni Zelanda'da bir öğretmen yıllık geliriyle 160 altın, Hollanda'da 120 altın, İsviçre'de 280 altın, Kanada'da 180 altın, Avustralya'da 90 altın alırlarken Türkiye'deki öğretmenler 40 altın alıyor.)

Miting kararı ve tarihi 6 Şubat'ta kesinleşir. 39 numaralı miting kararı üyelerin ayakta alkışlarıyla açıklanır. Miting yapılmasına Federasyona bağlı 330 dernekten 270'i destek verir. Bir yandan döviz ve pankartlar hazırlanırken bir yandan hükümet temsilcileriyle görüşmeler yapılarak mitingin güzergâhı ve güvenliği

görülmektedir.

Federasyona bağlı dernekler şubelerinden kaç öğretmenin mitinge katılacağını ve mitingin masraflarının karşılanabilmesi için kaç lira başışta bulunacaklarını yazıyla bildirirler.

Federasyon yetkilileri miting için Ankara'ya gelecek insanların gece konaklaması için Bakanlığa, Kredi ve Yurtlar Kurumuna, TED Ankara Koleji'ne yazıyla başvurur. Gelen tüm yanıtlar olumsuzdur ve nedense 20 Şubat'ta herkes Ankara'daki Kamu kurum yurtlarında kalmaya karar vermişlerdir. Ankara'daki öğretmenler kalacak yerleri olmayanları evlerinde konuk edeceklerdir.

Bazı gazete yazarları da öğretmenlere miting katılmaları yönünde çağrılar yapmaktadır:

"Bir Mevlana, bir Eflatun çağrısı bu. Sen, Öğretmen Arkadaş ! Sen hemdert, sen dost gel, bu çağrıya gel. Yıllar yılı seni ve mesleğini istismar eden zihniyeti protestoya gel."⁶

İlhan Selçuk "Öğretmenler Birleşiniz" başlıklı yazısında şunları söylüyor: "Türkiye'de son yılların en talihsiz insanı kimdir? diye sorsalar, hiç tereddütsüz göstereceğimiz kişi öğretmen olacaktır. Çünkü öğretmen yirmi yıldan beri bizzat kendi Bakanlığı içindeki medeniyet savaşında durmadan kaybeden adamdır. Bu kayıp, yalnız bakanlığın kapalı kapıları ardında kalacak değildi elbet... Nice zamandan beri köyde ve kentte itibarsız bir zındık muamelesi görmeyen acısı içindedir öğretmen."⁷

Miting ve yürüyüş 20 Şubat Çarşamba günü saat 12'de öğretmenlerin temsilcilerinden oluşan bir heyetin Anıtkabir'e çelenk koymasının ardından Tandoğan Meydanında başlamıştır. Önce İstiklal Marşı okunur, Atatürk ve Devrim Şehitleri için saygı duruşu yapılır. Açış konuşmasını Federasyon Başkanı M. Şükrü Koç yapar. Koç konuşmasını "Bu toplantının ve yürüyüşün mesleğimize yaraysır bir olgunluk, itidal ve öğreticilik düzeni içinde geçeceğine asla şüphem yoktur. Bunun aksini düşünenler ve daracık yüreklerinde böyle duygular taşıyanların başları öne eğilecektir. Türk milletinin tarihinde böylesine yüce duygularla bir araya toplanmış asil öğretmenlerimizin düzenledik-

⁶ Yeni Sakarya Gazetesi; 15 Şubat 1963

⁷ Cumhuriyet Gazetesi; 20 Şubat 1963

leri bu ilk mitingin başarıya ulaştığını şimdiden müjdelerim.”

Daha sonra Hayrettin Uysal, Hayrettin Karademir (Türkiye Köy Öğretmenleri Dernekleri federasyonu Başkanı), İbrahim Olgun ve köy öğretmenleri adına Nadide Yenisey konuşur⁸.

Nadide Yenisey konuşmasında “... Ben on beş bini okulsuz, 13.852’si tek öğretmenli köylerden geliyorum. Kaderlerine terk edilmiş insanların, iki milyon çocuğun, okulsuz ve öğretmensiz köylerin birinden geliyorum. (...) Cehaletle, kara kuvvetle, çıkarıcılarla döğüşüme devam ediyorum. Bu asil kavgada ey aydınlar, ey sorumlu idareciler, neredesiniz? (...) Türk köylüsü sana selam ediyor başkent. Okulsuz köyler selam ediyor.

Kardeşin selam ediyor, bacın selam ediyor.(...) şehidimiz de var, gazimiz de; savaş bu. Erzağımız kıt, cephanemiz kıt, okuyacak kitabımız yok. Durumu önüne seriyorum. Atatürk’üm duyuyor musun? Sana teknil veriyorum.”

Bundan sonra topluluk hep bir ağızdan “Öğretmen Andı” nı okuyacaktır.

Konuşmalardan sonra dernekler alfabetik sıraya göre 15’erli kortej oluşturlar. GMK Bulvarı’ndan Hürriyet Meydanı (Kızılay Meydanı)’na, Atatürk Bulvarı’ndan Lozan Meydanı’na yürümüşler, miting sona ermiştir.

Mitinge katılan kişi sayısı 14.700’dür ve bu sayı birkaç kişi fire ile doğrudur. Mitinge çeşitli kişi ve kurumlardan mesajlar gelmiştir. Örneğin Halide Edip Adivar’ın mesajı şöyle-

⁸ Bu konuşma Nakiye Elgün’ün Sultanahmet Mitingindeki konuşmasından sonra bir kadın öğretmenin kürsüden ikinci konuşmasıdır

dir: “Ben de öğretmenim. Hayatımı bu kutsal mesleğe verdim. Siz Türkiye’nin umudusunuz. Hepinizin gözlerinden öper, muvaffakiyetler dilerim”

Miting ile ilgili basında birçok övgü dolu yazı çıkmıştır. Miting ile ilgili Ceyhun Atuf Kansu

“Öğretmenin Yürüyüşü” başlıklı bir şiir kaleme almıştır : “Yürüyor aydınlığı köylerin kentlerin / Karlı ovalarında izler bırakarak / Ardahan’ın derin vadilerinden karlı çizmeler / Yürüyor başkenttin caddelerinde”(…) ⁹

Yaşar Nabi (Nayır) bu yürüyüşü Varlık Dergisinde “Devrimci Öğretmen” başlığıyla değerlendiren bir yazı kaleme alır. ¹⁰

Ecvet Güresin Cumhuriyet Gazetesinde “Öğretmen ve Eğitimi Konusunda” ¹¹ baş-

lıklı yazıyı, Falih Rıfkı Atay Dünya Gazetesinde “Öğretmenler Mitinginin Manası” ¹² başlıklı yazıyı, Vecihi Ünal, Akşam Gazetesinde “Öğretmenin Verdiği Ders” ¹³ başlıklı yazıyı, Şevket Süreyya Aydemir, Vatan Gazetesinde “Geride Kalanlar” başlıklı yazıyı yazmışlardır.

⁹ İncece Dergisi; Nisan 1963

¹⁰ Varlık; 15 Mart 1963

¹¹ Cumhuriyet Gazetesi; 21 Şubat 1963

¹² Dünya; 21 Şubat 1963

¹³ Akşam Gazetesi ; 22 Şubat 1963

